



1. Referentie

Referentie	Mertens, W. & Van Damme, J. (2000). De school. In H. De Witte, J. Hooge & L. Walgrave (Eds.), <i>Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld. 12- tot 18-jarigen over hun leefwereld en toekomst</i> (pp. 81-148). Leuven: Universitaire pers.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	90-5867-085-6
Publicatievorm	Bijdrage in reader

2. Abstract

Het onderzoek 'Jongeren in Vlaanderen: gemeten en geteld' is een interdisciplinair onderzoek naar levensomstandigheden en –perspectieven van de jeugd in Vlaanderen. 4829 leerlingen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs werden bevraagd aan de hand van een schriftelijke vragenlijst. Het doel van het onderzoek is een inventaris te maken van de subjectieve leefwereld van jongeren en de beïnvloedende factoren.

In deze publicatie worden alle resultaten met betrekking tot de school gebundeld. Eerst worden de kernconcepten belicht en wordt een overzicht gegeven van onderzoeksliteratuur over deze aspecten. Daarop volgt een beschrijving van de resultaten van de bevraging. Naast een globaal overzicht wordt ook aangegeven in hoeverre er zich onder scholieren verschillen voordoen door de gegevens op te splitsen naar achtergrondkenmerken zoals geslacht, leeftijd, kenmerken van het gezin en onderwijsvormen die ze volgen. Tot slot volgt verdere uitdieping, en gaat men op zoek naar verbanden met andere concepten/domeinen uit de vragenlijst.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Probleemgedrag, schoolwelbevinden, toekomstperspectief

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Minister-president van de Vlaamse regering (Impulsprogramma Humane Wetenschappen)
Onderzoeker(s)	Wendy Mertens, Jan Van Damme Hiva E. Van Evenstraat 2E B-3000 Leuven Tel.: 016/ 32 33 33 Fax.: 016/ 32 33 44 E-mail: hiva@kuleuven.be www.hiva.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat zijn de beleavings- en gedragsaspecten van jongeren uit Vlaanderen met betrekking tot hun schoolse context?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief onderzoek gebaseerd op een schriftelijke gestructureerde vragenlijst met gesloten antwoordvormen.
Onderzochte groep	4.829 leerlingen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs uit 95 verschillende scholen.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Algemeen schools welbevinden	De globale gevoelens van schools welbevinden verwijzen naar de algemene waardering van de leerling voor en de tevredenheid met het dagelijkse leven op school. De gemiddelde positie op deze dimensie kan men als voldoende omschrijven. Slechts bij een klein percentage van de leerlingen is er sprake van een echte hekel aan school. Er is geen significante samenhang te vinden met de nationaliteit en de voertaal. Leerlingen uit hogere sociale milieus voelen zich beter op school dan leerlingen uit de lagere sociale milieus. Wat de verschillen in functie van het geslacht en het leerjaar betreft, wordt vastgesteld dat meisjes significant liever naar school gaan dan jongens en dat er in de hogere leerjaren meer sprake is van onwelbevinden dan in de lagere leerjaren.
Academisch zelfconcept	Leerlingen vormen zich in hun tocht door het onderwijs niet alleen een beeld van de school. Ook de eigen persoonlijkheid wordt een belangrijke bron van reflectie. De gemiddelde jongere scoort op deze dimensie een voldoende. Het beeld dat leerlingen hebben van de eigen schoolse capaciteiten is eerder positief. Leerlingen uit een hoger socio-economisch milieu, onderscheiden zich in positieve zin van leerlingen uit lagere milieus. Ook tussen de verschillende onderwijsvormen worden significante verschillen vastgesteld. Jongens hebben een positiever beeld van de eigen schoolse capaciteiten dan meisjes.
Studiebetrokkenheid	Hieronder wordt het investeren van tijd, aandacht en energie in de onderwijsleersituatie verstaan. De waarde van de inzetdimensie wordt omschreven als nipt voldoende. Bij 30% van de leerlingen is er onvoldoende inzet voor schoolse taken. Jongens werken minder hard voor school dan meisjes. Leerlingen in de eerste graad getuigen van meer inzet dan leerlingen in de bovenbouw. Wat de taal en de nationaliteit van de leerlingen en het beroep van de vader betreft, zien we geen significante verschillen. Er zijn wel verschillen tussen de onderwijsvormen. BSO leerlingen zetten zich het minst in voor school.
Probleemgedrag	Wat het probleemgedrag betreft, kan besloten worden dat de gemiddelde jongere zich op school gedraagt zoals het hoort. Probleemgedrag komt significant meer voor bij jongens. De taal en nationaliteit van de leerling maken ook een verschil. Leerlingen met exclusief het Nederlands als voertaal en leerlingen met enkel een Belgische nationaliteit, vertonen minder probleemgedrag. Probleemgedrag komt frequenter voor in hogere leerjaren en is significant meer typisch voor BSO leerlingen dan voor andere onderwijsvormen.
Relatie met leerkrachten	Bij deze dimensie gaat het niet om de didactische kwaliteiten, maar wel om de manier waarop de leerkracht omgaat met de leerlingen. Leerkrachten worden door de leerling als voldoende aangenaam in de omgang omschreven, waarbij die omgang op een relatief oppervlakkige niveau moet gesitueerd worden. Meisjes melden beter op te schieten met leerkrachten dan jongens. Tussen de verschillende nationaliteits- en voertaalgroepen worden geen significante verschillen vastgesteld. Leerlingen van een lagere sociale klassen zouden beter opschieten met leerkrachten dan leerlingen van een hogere sociale klasse. Het leerjaar is een zeer belangrijke predictor. Hoe hoger het leerjaar, hoe minder overtuigt de leerling is over de relationele capaciteiten van de leerkracht. Er worden geen significante verschillen tussen onderwijsvormen vastgesteld.
Instrumentaliteits-beleving	Deze dimensie verwijst naar de opvattingen die leven bij de leerling over het doel dat met studeren bereikt wordt. De doorsnee Vlaamse jongere is sterkt mate overtuigd van de betekenis van de school voor het diploma en voor de latere positie op de arbeidsmarkt alsook van de sociale betekenis van de school. Een ruimere meerderheid van de leerlingen, significant meer meisjes, ervaart de school als zinvolle ontmoetingsplaats met andere leeftijdsgenoten. Vooral in de lagere leerjaren vinden de leerlingen de school belangrijker omwille van de vrienden dan in de hogere leerjaren. Het intrinsieke belang van de school, met name de bijdrage tot intellectuele ontwikkeling wordt in minder overtuigende mate omschreven. De bijdrage van de school tot het verhogen van het verwerven van geld en macht is relatief het minst belangrijk, maar wordt ook als reëel, vooral door jongens, ervaren.

Toekomstperspectief	Hierbij wordt gevraagd naar de schoolse toekomst na het secundair onderwijs. Het merendeel van de jongere beschouwt het middelbaar onderwijs als een tussenstation. Het eindpunt van hun onderwijscarrière valt niet samen met het laatste jaar secundair onderwijs. Hierbij zijn er duidelijke verschillen tussen leerlingen in functie van het socio-economisch niveau van het gezin. Behoort het beroep van de vader tot een hogere categorie, dan mikt de leerling significant vaker op een vervolg op zijn secundair onderwijs. Jongens zien frequenter af van hogere studies dan meisjes.
Samenhang beleevingsaspecten	Resultaten suggereren dat de gevoelens van schools welbevinden duidelijk samenhangen met sociale bindingen met leeftijdsgenoten en leerkrachten, de ervaring van de school als nuttig en de ervaring van zichzelf als capabel om de leertaken aan te kunnen. Het externe probleemgedrag kan niet losgekoppeld worden van de meer interne gemoedsgesteldheid van de leerling. De gevoelstoestand kan niet losgekoppeld worden van de gebeurtenissen in de schoolloopbaan. Afstroom blijkt niet relevant te zijn, zittenblijven wel. Maar deze relatie wordt door sociale dimensies zoals de relatie met leerkrachten en de affiliatiedimensie gemedieerd. Leerlingen met een positieve kijk op het persoonlijk contact met de leerkrachten, vertonden minder probleemgedrag. Wanneer leerlingen niet graag naar school gaan, kan eveneens probleemgedrag voorspeld worden. Men ziet een duidelijke samenhang met het toekomstperspectief en de instrumentaliteitsbeleving van de jongeren. Hoe hoger het academisch zelfconcept, hoe meer kans op probleemgedrag. Jongens behoren frequenter tot leerlingtypes waar sprake is van probleemgedrag, meisjes zijn eerder probleemloos. De leerlingen uit de eerste graad laten zich relatief gezien beter gelden in de probleemloze leerlingtypes. Ook de onderwijsvorm heeft een belangrijke predictieve waarde. Probleemgedrag is weinig typerend voor ASO leerlingen.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Samenvatting

In dit interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek naar levensomstandigheden en –perspectieven van jeugd in Vlaanderen werden 4829 leerlingen uit het gewoon voltijds secundair onderwijs uit 95 verschillende scholen bevraagd aan de hand van een schriftelijke vragenlijst. Concreet worden in deze publicatie de resultaten met betrekking tot de schoolcontext gebundeld.

De eerste algemene indruk over de beleving van het schoolse milieu en over het gedrag op school van de gemiddelde leerling van het secundair onderwijs was niet negatief. Het welbevinden op school, de kijk op de eigen schoolse capaciteiten, de relatie met de leerkrachten en de inzet leken gemiddeld genomen eerder bevredigend. Een probleemgedrag bleek niet kenmerkend voor de modale leerling. Toch werden een aantal minder positieve indicaties gesteld. Zo werd duidelijk dat leraren niet echt identificatiefiguren voor jongeren zijn en wellicht ook niet als leerlingbegeleiders in de ruime zin ervaren worden. Ook werd duidelijk dat de school wellicht niet zozeer waardevol gezien wordt in functie van de eigen intellectuele ontwikkeling, maar wel in functie van het latere diploma en van de contacten met leeftijdsgenoten.

Een eerste belangrijk verschil is dit tussen jongens en meisjes, op één uitzondering na in het voordeel van de meisjes. Meisjes gaan liever naar school, zetten zich meer in, vertonen minder probleemgedrag, enz. Alleen hun kijk op de eigen capaciteiten is minder positief dan die van de jongens.

Een tweede belangrijk verschil is dit tussen de eerste graad en tussen de bovenbouw, systematisch in het voordeel van de eerste graad.

Al werden er een aantal verschillen gevonden naargelang van het socio-economisch milieu, de nationaliteit en de taal die gesproken wordt, toch bleken deze eerder beperkt te zijn. Iets belangrijker bleken de verschillen die verband hielden met de onderwijsvorm. De verschillen tussen onderwijsvormen waren meestal dat ASO positiever scoorde dan BSO.

Van school veranderd zijn of zittenblijver (geweest) zijn, ging eveneens herhaaldelijk samen met een minder gunstige beleving of minder gunstig gedrag.

In het tweede onderdeel stond de onderlinge samenhang tussen de beleevings- en gedragsaspecten centraal. In de eerste plaats werd duidelijk dat minder welbevinden niet kenmerkend is voor wie afstroomt tussen de onderwijsvormen, wel voor wie (herhaaldelijk) blijft zitten. Ook los van het al dan niet blijven zitten, hangt het welbevinden van leerlingen op school dus ook vooral samen met de sociale relaties op school. Ook met de mate waarin men de school ervaart als een intellectueel stimulerende omgeving en de mate waarin men een positieve kijk heeft op de eigen schoolse capaciteiten hangt het welbevinden samen.

In de tweede plaats bleek dat de eigen kijk op de schoolse capaciteiten geen verband toont met zittenblijven, wel met afstromen tussen onderwijsvormen. Los van de aspecten van schoolloopbaan hangt een positieve kijk op de eigen capaciteiten vooral samen met een goede relatie met de leerkrachten, met het zich goed voelen op school in het algemeen en met het ervaren van de school als nuttig voor later.

In de derde plaats werd het probleemgedrag op school aangehaald. Zo'n gedrag bleek niet kenmerkend voor wie afstroomt tussen de onderwijsvormen, wel voor wie herhaaldelijk bleef zitten. Probleemgedrag op school blijkt ook samen te gaan met een slechte relatie met de leerkrachten en met weinig inzet. Leerlingen die probleemgedrag stellen, ervaren de school als nuttig voor de relaties met leeftijdsgenoten en voor het verwerven van geld en macht.

In de vierde plaats werd op zoek gegaan naar een aantal types van leerlingen. Er werden drie groepen leerlingen zonder problemen gevormd, en drie groepen met problemen. Zo zijn er leerlingen die zich niet echt goed voelen op school, maar zich hardt inzetten en andersom. De schooltypes werden ook vergeleken met een aantal niet schoolse vaardigheden. Zo werd duidelijk dat de groep zich op school niet goed voelt, maar niet in hun gedrag, algemene kenmerken vertoont: weinig vrienden, eenzaamheid, lage zelfwaardering,... Ook werd duidelijk dat het opvoedingsgedrag thuis verschilt tussen de leerlingtypes. Grosso modo komt een goede opvolging en een hoge responsiviteit thuis als positief over terwijl 'het gestimuleerd worden tot autonomie' relatief veel voorkomt bij de groepen leerlingen met gedragsmatig probleemgedrag op school.

In het laatste onderdeel werd het welbevinden en het probleemgedrag op school samen én in de context van de schoolse en niet-schoolse variabelen bekeken. Daarbij bleek dat welbevinden op school vooral samenhangt met de sociale relaties op school. Het voorkomen van probleemgedrag op school, blijkt daarentegen ook in sterkere mate verband te houden met een kenmerk van het opvoedingsgedrag thuis, namelijk de mate waarin jongeren thuis opgevolgd worden.